

Numărul 32.

Oradea-mare 6/9 august 1900

Anul XXXVI

Apare duminica. Abonament pe an 16 coroane, pe 1/4, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Din răsboiū.

I

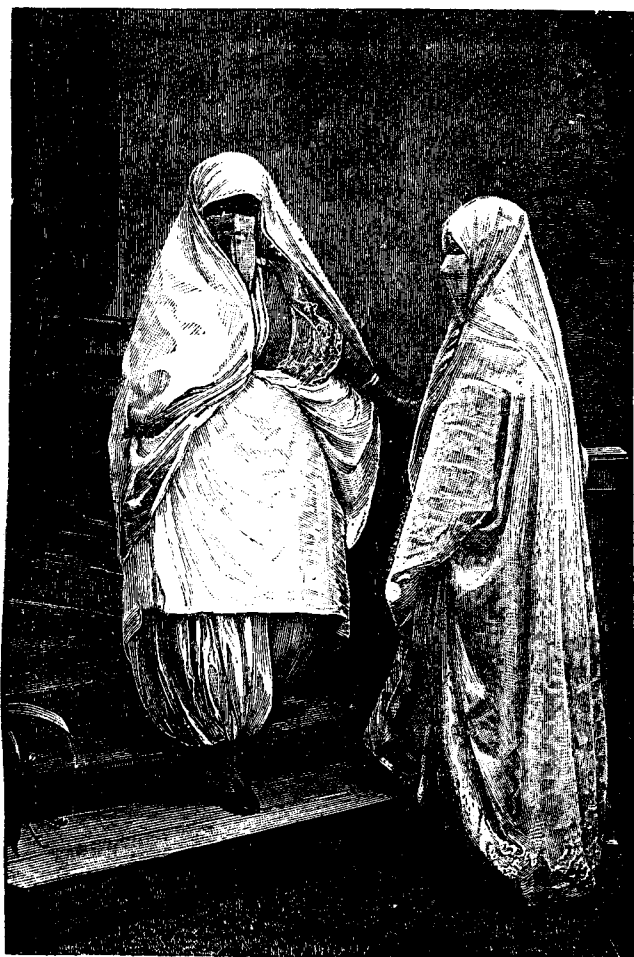
Marin întrece-Vânt.

*Când uraganul de Români
Porni năprasnic spre cetate,
Trăsniău ghiulelele turbate,
Și 'n fum văsduhul înneecat
Răsbubuiă infricoșat;
Pământu 'ntreg ți se părea
Că tremură 'n țifini.*

*Luptă ca smeū, și 'ntăritat
De mirosul de fum, de sânge,
Marin ar fi voit a 'nfrânge
Chiar oastea iadului aprins, —
Atât de mult eră coprins
De făpta crudului omor
În iureșul turbat!*

*Că 'n joc tu nu mai ești al teū:
Te perdi în huetul furtunii,
Cad colo alții, ici cad uni;
Tu 'nflăcărat și uluit,
Alergi, trăsnești nemiluit,
Și nici nu știi că pe pământ
E sângele părău.*

*Cădeaū ca snopi la pământ
Ai lui, — dar mai aproape-i fortul,
De fiecare glonte, mortul;
Căci ori-ce glonte de-un duh reū*

Femei din harem.

*Mănat e 'n pieptul de flăcău ;
Ci 'n fruntea tuturor sbură
Marin Întrece-Vânt.*

*Dar moartea ce pândia 'ntr'un șanț,
Aprinsă de mânie sare
Pe-un glonț șuerător călare ;
Și abătându-și mersul drept,
Îl mână spre Marin în piept,
Și cade ca un plop trăsniț
Viteazul dorobanț.*

II

Rănitul.

„... rănitul spunea din gură ce
avea de spus cui scriea, iar
Doamna așternea pe hârtie vor-
bele flăcăului“.

G. Coșbuc.

*A fost rănit pe la Smîrdan.
E slab Stoian și supt la față,
Dar vindecat, pornit spre viață.
Din când în când, coprins de dor,
Oftează lung, alinător :
De când n'a mai vădut pe-ai lui
Se-apropie un an.*

*Și iată că într'o zi în prag
S'arată chipul mândrei Doamne
Și 'n gîurul ei un stol de doamne
Ce 'n graiū cuminte, fermecat,
Blajin, frumos și aședat
Răniților dă mîngăeri,
Vorbindu-le cu drag.*

*Ușoară — fulg, a mers și-a stat
În dreptul lui Stoian. „Te doare?“
Stoian se uită ca la soare ...
„Măria Ta, mă-ar fi ușor
„De nu m'ar arde-un foc de dor ;
„Să pot sbură, m'aș duce-acum
„Până la mine 'n sat“.*

*„Ți-e dor de-ai tei? Să le mai scrii.“
Și Doamna face semn să vie
Condeiu, cerneală și hârtie.
„Să-mi spuī, Stoiene, eū să scrii,
„Să scrii acasă că ești viū,
„Și că te 'ntorci la tine 'n sat
„Vestit în vitejiū.*

*„Tu spune-mi toate, tot ce vrei,
„Începi de spune, fără teamă,
„Că eū ascult și bag de seamă.“
— „Aș vrea să 'ntreb Măria Ta
„De-s sănătoși ai mei ori ba ;
„De-aū fost bucate din belșug,
„Ori lipsă pe la ei“.*

*Cu ochi 'ntr'una la pământ,
Rănitul spune, și 'n scrisoare
Așterne Doamna tot ce-l doare.
Iar când a stat Stoian din zis,
„Ei, nu mai ai nimic de scris?“
El s'a roșit ca un bujor,
Și n'a mai zis cuvânt.*

*El tace, bietul, rușinos,
Dar Doamna 'ncepe. „Vre-o copilă
„Nu plânge 'n urma ta de milă?“
El a oftat, stând fără graiū,
Dar Doamna — suflet rupt din raiū,
A scris : „Mândrușo, te doare,
„Me lupt și-s sânetos“.*

C. SANDU.

Ioan Botezătorul.

Tragedie în cinci acte și un preluđiu
de
Hermann Sudermann.
(Urmare.)

Scena a cincia.

Irod. Irodiada. (Mai târziu.) **Salomia** (cu) **Meha** (pe bal-
con. Irod și Irodiada stau puțin față 'n față fără să zică vre-un
cuvînt.)

Irodiada. Ești mulțumit ?**Irod.** Bunătatea ta me sdrobeșce. Pentru mine
e mai însemnat să șeiū de ești tu mulțumită.**Irodiada** (simțind batjocura lui.) Trei nopți de a
rëndul n'am avut nici un adăpost. Ca o cerșetoare
bêtrână, fără nici un căpêtêi, am bătut drumul plin
de praf. Slugile mele s'aū lăpedat de mine. Numai
Salomia nu m'a părăsit. Pe ea am lipsit-o de tată,
pe tată de copila lui. Și ceea ce am furat soțului,
mai bine poți vedea tu ca mine. Veđi, câte am făcut
eū pentru tine.**Irod.** Eū mi-am gonit femeea care-mi vorbiá
tot așá despre iubirea ei. S'a dus la tatăl ei care a
pornit cu rêsboiū în contra mea pentru a rês bună
rușinea ficei lui. Și mie imi lipseșce un lucru de
nimic : armata. În Roma me amenință disgrația. Fra-
tele me blestemă. Iudea întregă m'arată cu degetul.
Veđi, numai cât am făcut pentru tine.**Irodiada.** Și-ți pare reū numai de atât ?**Irod.** Nu, ... dar iartă-me dacā te dojenesc c'ai
venit prea de vreme.**Irodiada.** Nici odată nu s'a auđit o mai căldu-
roasă urare de bună-venire ca acest „prea de vreme“.**Irod.** Nu-mi luá cuvintele în reū, te rog.**Irodiada.** Nici nu îndrăsnesc să spuī că m'a
mănat dorul.**Irod** (zimbînd.) Vorbeșce, vorbeșce într'una.**Irodiada** Ai uitat tu zilele privirilor vorbitoare
și jurămintele tăcute, când fiecare rêsufare erá o do-
rință și fiecare cuvînt o patimă ?**Irod.** Cum să le uit, iubită, cum să le uit ?**Irodiada.** Și nu te mai gândești la nopțile eând
pași sfioși iți arătaū prin întunerec calea spre gră-

dinele îmbălsămate, când printre florii florilor, doi ênși își amestecă suspinele lor?

Irod. Cum să nu me gândesc, iubito, cum să nu?

Irodiada. M'am îmbrăcat în vestminte indiene, m'am pus la gât salbă de flori de rodii și praf de aur mi-am presărat pe păr, dar tu nu vezi... Ești îți vorbesc ca o mireasă, dar tu nu m'auzi. (Salomia s'a ivit pe balcon împreună cu Meha, Irod le observă.)

Salomia. Stați să ved' dac' o fi venit. (Se uită 'n jos și după ce privirea ei s'a întelnit cu aceea a lui Irod, dispăre.)

Irodiada (observând încurcătura lui, cu un strigăt.) Într'adever, tu nu mai ascuți nimic.

Irod (regăsindu-se repede.) Cum să n'ascult? Ceea ce numești tu nupțial în sufletele noastre, aceasta auzi-o de atâtea ori grădinile acelea. Mai las-o acum. Azi îmi pare că am alt ceva de lucru.

Irodiada. Crezi că sunt leneșă? Me ție drept una care vine în fiecă seară să cerșetorească vre-o câteva desmierdări?! Privește-me! Nu mai e iubita. E stăpâna, privește-o.

Irod. Me uit și ved' o femeie care aiurează.

Irodiada. După cum știi că ești stăpânit de ambiție și că — sub zimbetul acela totdeauna gata — o mâhnire ascunsă te roade.

Irod (inspăimântat.) Cine ți-a spus — de unde?

Irodiada. Tot așa de bine și de adevărat te cunosc. Adinea-ori când ziceai că aiurez, tu te gândiai cum m'ai putea gonii mai repede... Prostule!... A-lungă-ți insomnia nopților tale, și ceea ce tu numești mare în tine, moștenirea de la puternicul acela pe care nu-l vei ajunge nici odată.

Irod. Femeie — cum (se înneacă 'n vorbă.)

Irodiada (zimbând.) Ei, sfârșește — vorba. Căci dacă nu me vrei ca iubită, poate ai nevoie de mine ca să te ascult.

Irod (după ce s'a plimbat de mai multe ori în sus și în jos, în prada neliniștei.) Pe care nu-l voi ajunge nici odată? ... Dar ce-i acela care suride grațios în mână? Un laș? ... Ce-i acela care-i taler cu două fețe? Un tradător? ... Ce-i acela care linge scuipatul din gura stăpânitorilor? O slugă? ... Nu... Căci tot așa a făcut și el... Dar câte odată când de sângele îngămădit eră să-i plesnească vinele frunții, atunci smulgea sabia din teacă și tăia ce-i eșia în drum — prieten, vrăjmaș, tot una. Până când sângele victimelor sale l-a spălat pe față, albindu-l... Până ce pe atotputernicii de la Roma i-au cuprins flori de o putere atât de mare... Și mie mi se ridică sângele la tîmple — și eu vreau — dar eu n'am sabie. Și de aceea vreau mai bine să riș drăgălaș... să me schimb fețe și să ling scuipatul preoților — ca fiul lui Irod — și ca maimuța lui.

Irodiada. Dar dacă preoții ar ținea cu tine și ar fi ca o redută în contra poporului turbat, atunci te-ai îndoi mai puțin de tine?

Irod. De mine nu me 'ndoiesc eu de loc. Și ceea ce spuți tu n'o să se 'ntemple nici odată.

Irodiada (se duce spre ușa din mijloc și o deschide. O portăreasă intră.)

Irodiada. Ce vești aduci?

Portăreasa. Cei doi soli ai templului, au venit iarăș cu o nouă solie, de la înaltul pontifice.

Irodiada. Du-i în sală. Să aștepte acolo.

(Portăreasa ese.)

Irod (intr'un acces de ris de furie și spaimă.) Auzi

început trîmbițele lor să răsune pe drum? A și început să bubue la poartă grozavul blestem?

Irodiada. Ești greșit, prietine. O binecuvîntare mică s'girie la ușă. Dacă vrei, las-o să intre.

Irod. Visezi!

Irodiada. Ascultă-me. De ce m'am retras în pripă în casa asta goală mai înainte de tine? De cum am venit aici, am început să intru în vorbă cu preoții —

Irod. Tu?

Irodiada. Cum să nu ascundă înaintea poporului pe o înșelătoare, ci să te duci mâne cu ea la templu, cu fruntea ridicată. Ar fi fost o glumă proastă ca preoții să ridă în nasul femeii fugită de la frate-teu — cu aceleași mutre de slugitori părintești cu cari salutaă odinioară pe virtuosa Mariama.

Irod. Și ce i-ai mai vindut pentru asta?

Irodiada. Dacă dai ceva, e dăruit.

Irod. Poate să te creadă unul care nu cunoaște pe marii jertfitori ai altarului.

Irodiada. Ei bine! (Încet.) Noi trebuie să făgăduim și să chezăsuim, că nu vom mai cărti la Roma, rîvnind la Iudeea și la regat... (batjocoritoare) apoi se va chibzui.

Irod. Și ce-ai răspuns la asemenea vorbe îndrăsnețe?

Irodiada. Am făgăduit... Ce puteam face altfel... Pentru mine... pentru tine chiar.

Irod (arătându-se.) Prada asta încă nici nu eră a ta și... ai și tradat-o.

Irodiada. Mi se părea că te aud cerend o sabie. (Zimbând.) De vrei să fii rege, trebuie să omori pe toți cărora le-ai făgăduit că nu vrei să fii. Atunci, par' că n'ai fi făgăduit nimenui nimic.

Irod (privind-o incremenit.) Femeie!

Irodiada. Mai crezi și acum că eu am plecat numai de dragul unui sărut?

Irod. Mi-e teamă de tine... Dar chiar dacă ai isbutit să înfrangi pe preoți, tot mai ai poporul, sutele de mii de capete pe cari nu le cunoști. Odinioară ei au aruncat în capul adevăratului lor rege cu jertfele lor, au omorît între templu și altar pe fiul lui Barachia. Și nu știi că Botezătorul e 'n oraș?

Irodiada. Botezătorul? Lasă pe Botezătorul în seama mea.

Irod. De ăla să te apropii numai dacă ai cu tine sabia dreptății. Eu așa te sfătuesc.

Irodiada (ride.)

Scena a șesea.

Ceialalți. Iabad (și) câțiva servitori.

Iabad. Îartă-me, stăpâne, mielul e gata.

Irod. Mai întei să auzim preoții — dacă vrea stăpâna voastră și a noastră.

Irodiada (dă din cap surizend.) (Toți es.)

Scena a șaptea.

Ioan. Miriam (prin ușa de jos, din dreapta.)

Miriam. Aici poți să-ți aștepți, Rabbi. Ce poruncești slugii tale?

Ioan (clătină din cap.)

Miriam (îi sărută poala hainii. Ese pe sus, prin dreapta.)

Scena a opta.

Ioan (remâne o clipă singur. Apoi) **Salomia.** (După ea) **Meha, Abi** (și) **alte doue fecioare.**

Salomia (se apropie încet până la grilaj, se uită 'n jos la Ioan, caută o floare și negăsind-o, se întoarce spre Meha.) Dă-mi ce ai la cingătoare. (la trandafirii pe cari-i dă Meha și-i aruncă 'n jos.) Aduceți flori mai multe și aduceți și harpele. Meho, remâi cu mine, că altfel mă-ar fi teamă --- (Toate fetele es, Meha remâne.) Sêlbaticule din pustiul Iudeei, fulgerul dușmănos din ochii tei nu me va omori, dar eă vreaă să aprind în el un alt foc, drăgălaș și bolnav ca visurile mele, când narcisele îmbălsămează căpêtêiul meă. (Fetele se întorc.) Dați-le încoace. — Trandafirii. — Doue brațe încercate. (Își bagă capu 'n florii.) Dac' aș avea mai multe narcise! Nu, remâneți și cântați cântecul ce v'am învățat eă erî; cântecul ce-l cântă dântuitoarele din Antiohia. Dar încet să nu se sperie de noi --- Unde-i Miriam? ---

Abi. N'a vrut să vie.

Salomia (printre dinții.) N'a vrut! --- A vêdut trandafirul --- Îl ridică ca pe ceva ce nici odată --- Na, mai mulți, și mai mulți. (Aruncă trandafirii peste el.)

Corul fetelor: (care durează în timpul celor ce vor urmă și care se termină 'ntr'un acord de harfă.)

Am pus la 'ncăltăminte mirt în floare,
Ca oaspe-al meă țî-am dat susan și miere,
Mî-am strîns ușor trupșoru 'n cingătoare
Și țî-am cântat pe harf' a mea plăcere,
Vin' să rēcorim căldura
Ce o sufēr eă --- Vîno,
Că de nu, simți-vei ura
Sufletului meă --- Vîno.

Ioan (priveșce mirat în sus. Ploaia de flori il loveșce în față. El se dă înapoi.) Cine se joacă cu mine?

Salomia (a scoborit încet treptele.) Eă, stăpâne.

Ioan. Cine ești tu?

Salomia (într'o alintare cam stînjinită.) Sînt floriceă din Saron și trandafir din vale.

Ioan. Eî, joacă-te cu cele de seama ta. Pe mine lasă-me singur. Orî du-te și chiamă pe aceea care m'a chemat.

Salomia. Pe mama?

Ioan. Tu ești Salomia, a ---

Salomia. Da, eă sînt aia.

Ioan. Descoperă-ți fața să țî-o vêd, fecioară.

Salomia. Uite-o. Dar nu te uită așă. Dacă me si-leșei să-mî acoper fața cu mînile, eă me uit printre degete și rid ascunsă după ele. Dar eă rid.

Ioan. Fecioară, șciî tu jalea casei aștia? A pē-cătuî și sufletul teă cu ceî pēcătoșî?

Salomia. Mai uită-te odată la mine, stăpâne. Nu sînt eă tineră între ficele lui Israil? Și se zice eă tinerețea nu are nici o greșală și nu șcie de ceî pēcătoșî. Uite, m'aă 'nchis în camere, dar eă am descuiat zăvoarele și m'am furișat încoace, căci șcieam că ești aici, stăpâne.

Ioan. Cum să zic furtunei: trecî înainte și valurilor: n'o înghiți?

Salomia. Vorbeșce, cu toate că eă nu înțeleg ce spuî tu. Și șciî tu că după legea iudaică noi pēcătuiam acum? Noi amēdoî --- pēcătuiam. Tovărășele mele s'aă dus și nu-e oprit unuî Iudeu să remâe singur cu o Iudee?

Ioan. Nu sînt numai cu tine. După tine staî ascunse umbrele aceloră, cari te-aă țîrit aici, în cui-bul lor de plăceri desgustătoare.

Salomia. Eă trăesc din plăcerile mele, stăpâne. Ce-am eă cu plăcerile altora? Am citit odată pro-verbul că apele furate sînt dulci și doica mî-a povestit că o comoară neatînsă licăreșce numai aceluia ce n'o caută. Nu-i așă, că tu nu me căutaî pe mine?

Ioan. Vorba ta-i încurcată.

Salomia. Lasă! Nu me dojenî! Gândeșce-te că și visurile noastre sînt încurcate. Când am fugit încoace cu mama, am trecut print'r'un câmp de mac --- Și roua licăriă pe flori. Florile păreaă cenușii și toate eraă închise fiind că eră noapte. Acum înse-s deschise și cred că obrajiî mei se roșesc întoemăi ca floarea macului.

Ioan. Tu ești drăgălașă printre ficele Ierusalimului. Ele vor plînge pentru tine!

Salomia. De ce vor plînge? Voi fi jertfită? Stăpâne --- nu eă. --- Apēră-me. Șciî eă povestea regelui care a făcut o tovărășie cu soarele. O șciî și tu?

Ioan (dă din cap.)

Salomia. Tot așă vreaă și eă să fac cu tine o tovărășie. Vrei să fiî eă soarele și tu regele, saă eă regele și tu soarele meă?

Ioan. Fecioară, eă nu pot fi nici soare, nici rege.

Salomia. De ce nu? Eă numai un joc.

Ioan. Regele vine după mine, iar eă rătăcese prin întunecere și-mî caut un drum printre mărăcini,

Salomia. Și nu l-ai găsit?

Ioan. Pentru mine, nu.

Salomia. Dar pentru alții?

Ioan (chinuit, aproape numai pentru sine.) Cine șcie?

(Va urmă.)

IL. CHENDI ȘI C. SANDU.

Cer trist.

— După Lenau. —

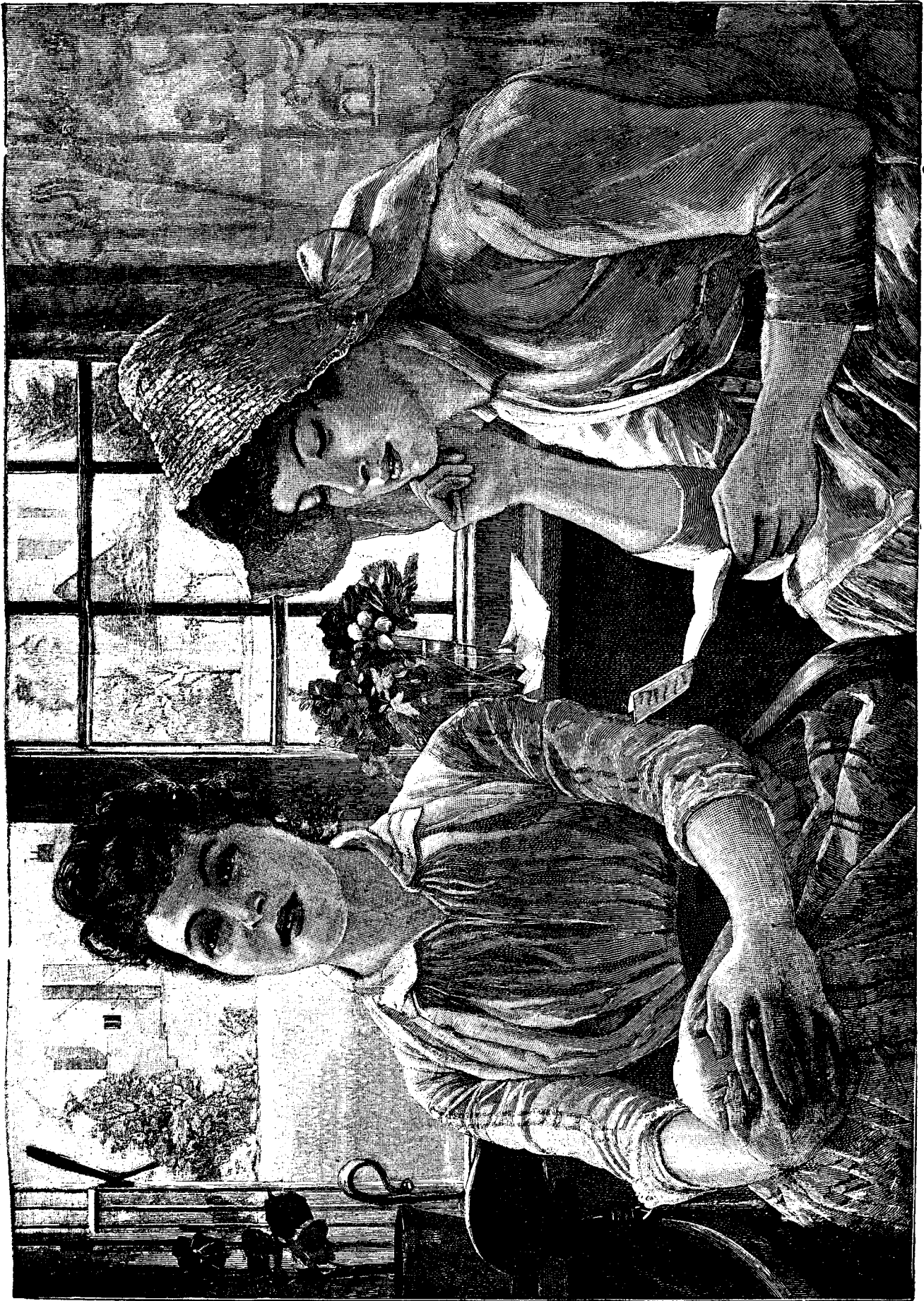
*Pe fața cerului trece o gândire,
Fiorosul nor, așă de trist și greă;
Ca un bolnav în desnădăjduire,
Așă se sbate tufa 'n vânt mereă.*

*Din cer a jale-un vuet se rēșfrânge,
Clipeșce neagra geană cînd și cînd,
— Așă clipeșce și ochiî, cînd staî a plînge,
Din geană-o slabă rază veți sburând.*

*Din mlaștinî reci floruri es și rēnduri
De line neguri pe câmpii s'abat;
Îar cerul adâncit în triste gânduri
Din mîni a lene soarele-a scăpat.*

SORIN.

SCRISO AREA „LUI“

Cântec de lebedă.

*Voiam să cânt un cânt de veselie,
Dar vechile dureri me năpădiră
Cu nesfârșita lor melancholie, —
Și-un vaer lung mă-a răsunat din liră.*

*Voiam să cânt apoi de nouă iubirea
S-o readuc din vremea depărtată, —
Ci 'n degete mă-a amorțit simțirea
Punându-le pe lira descordată.*

*Voiam apoi să cânt toată durerea
Ce muștră biata-mă inimă bătrână,
Ci lacrimile mă-au luat vederea
Și lira 'n țândări s'a sfărmat în mână.*

Beins, 1900.

V. E. M.

O carte scumpă pentru fetițele noastre.

Nu aruncați, draguțe cetitoare, foaia din mână fără a ceti șirele următoare, spăriindu-ve de vorba „scumpă“. Acı, sub vorba „scumpă“ nu înțeleg că ar trebui să ne vîrim mîna pînă în fundul busunarului, spre a scoate tot conținutul lui și a-l da pe cartea despre care voiți vorbi; nu, cartea aceasta se poate căpeta cu o singură coronă, adica scumpă, adica cu o jumătate de fl., adica de mare preț pentru fetițele ce o vor ceti cu băgare de seamă și vor cugeta asupra celor douăspre-zece puncte ce tractează ea și se vor nisui a face întocmai, după cum li se dă acolo sfatul. Și știți care-i aceasta carte? Nu ve vine în minte? Nicı n'ați visă, atît e de modest numele ei, ca și cel al autoarei! Că nu e scrisă de bărbat, ci e scrisă de o domnișoară cultă și cetită, de o fiică a poporului nostru care muncește numai și numai pentru cultivarea fetițelor române.

Ca profesora destinsă a celei mai superioare școale române de fetițe din aceasta patrie, a școalei civile a Asociațiunii, își împlinesce chemarea cu mare zel. Iar după orele de prelegere, în timpul liber, pe când alte fete de etatea și starea domniei se gîndesc poate numai la gătele și petreceri, dsa ceteșce, cugetă și serie, și serie mult și bine, prosă și poezie. În care foaie orı revistă română nu se ved drăgălașele ei poezii?

Acum de curînd, vedînd că scumpele ei eleve se vor împrășciă p'acasă, știind că multe n'au ce ceti ceva potrivit, s'a pus și a publicat în tipografia archidieceșană din Sibiu o cărticică de 110 pagine octav, numită „Scrisori cătră eleve“. Un adevărat mîrgăritar de carte pentru fetițe care n'ar strică să o cetească și multe mame. Tractează 12 puncte.

I Despre religie.

Acı arată cum trebuie să fie omul în adevăr religios. Minunat caracterizează acı pe cei mai mulți oameni ai acestui veac, în vorbele:

„Dar cînd ne cugetăm noi oare la datorințele adevărate? Ce înseamnă a iubi pe Dumnezeu? Cînd

iubim noi pe Dumnezeu? Ne-am împlinit noi datorința față de Dumnezeu, față de religie noastră, dacă ne vom ruga mereu, vom posti și umbla la biserică, iar în sufletele noastre vom purta însușiri urite? Vom zice „Doamne ajută-mi să me răsun pe fratele, pe deapropoalele meu“ — În gură vom avea cuvîntul lui Dumnezeu și în suflet ura, pisma, reutatea, fățarnicia și dorul de răsunare?“ Și: „E aceea rugăciune, că luăm o carte de rugăciuni și cetim în ea, precînd cugetele vor sbură la cea mai modernă pălărie sau la stofele cele mai frumoase de haine?“

Scrisoarea II tractează „despre iubirea de neam“. Ce adevăruri amare aflăm și în acest capitol: „Am vedut de multe ori femei cu tricolorul pe piept, vorbind în limbă streine și le-am audıt strigînd în lumea mare, că: țin atîta și atîta la numele națiunii lor, iar dacă mergi la ele, în toată casa lor nu veți o carte, o revistă românească, ba ce e mai mult, nici idee nu au ce reviste românești există — Cărtile românești le sînt indiferente, sub pretext că — nu află în ele nimic bun, nimic „draguț“, pînă cînd adevărata cauză e aceea, că — nu prea știu ceti româneșce“ —

Scrisoarea III „Despre Economie“. Este unul din capitolele cele mai interesante ale acestei cărți, decı nu-l schitez acı, ci-l recomînd cu toată căldura să fie cetit din carte.

Scrisoarea IV „Despre lux, aroganță“, e plină de învățături sănătoase. — Scrisoarea V „Despre Reutate“. În acest capitol ilustrează frumos zicala poporală: Cine ce face, lui își face“.

Scrisoarea VI „Despre Prietinie bună“.

Scrisoarea VII „Despre lectură“.

Scrisoarea VIII „Despre Rang-Avere“. Acı ne dă o parabolă minunată.

Scrisoarea IX „Despre salut“ — instructiv capitol de bonton.

Scrisoarea X „Despre împlinirea datorinții. Scrisoarea XI „Despre ambițiune și demnitate“; e ilustrată cu o frumoasă și potrivită fabulă.

Scrisoarea XII „Despre fericire“.

Aceste 12 puncte sînt despre cari tractează cele 12 Scrisori ale dșoarei Maria Cioban, scrise pentru elevele sale. Pe cît știu eu, nici nu mai avem în limba noastră o astfel de cărticică, decı merită toată atențiunea pentru cuprinsul ei cel sănătos. Să și sperăm că va avea trecerea, ce merită, ca astfel domnișoară autoră să poată continua cu edarea astorfel de Scrisori potrivite fetelor noastre. Începutul e foarte bun, nu dubităm nici un moment că tot astfel vor fi și continuările.

În aceasta sperare, felicităm pe domnișoara Maria Cioban!

Reteag, 30 iulie 1900.

ION POP-RETEGANUL.

La tribunal.

Președintele. — Acusatule, mărturiseșce-ți vina!
Acusatul. — Nu; pledoaria avocatului meu m'a convins că sînt nevinovat.

Între doi tineri:

— De unde știți că Nicu s'a însurat pentru bani?

— Î-am vedut nevasta.

Schițe și amintiri din Italia.

(Urmare.)

Fă în ziua de 14 octombrie când am luat cuvântul : despre vechea capitală a României, în secț. XI Grecia și orientul, prezidă Krumbacher, mi-aduc aminte de culoarea feții lui ș-a profesorului grec Lombros, care nu voiă, în ruptul capului: să admită ca pe vremea lui Matei Basarab, noi aveam în țară tipografii și că civilizația noastră începuse d'atunci, iar nu târziu, de pe vremea fanarioților, de pe vremea lui Mavrocordat. Le-am ținut cap documentând bine — în aplausele tuturor — tot ce-am avut de spus: Iată buletinul, nr. 19, al congresului :

Madame Smara parle ensuite au sujet de Tirgoviste, l'ancienne capitale de la Roumanie. Dans une forme très-brillante elle recherche les origines de cette ville; elle en expose l'histoire glorieuse, jusqu'en l'an 1710, lorsque Nicolas Mavrocordat, le Phanariote, la démolit complètement et transféra le siège du gouvernement à Bucarest. Elle en décrit les monuments dont il reste des souvenirs et d'imposantes ruines.

Îmi amintesc — cu multă plăcere — despre serbarea scriitoarelor italiene, din acea zi, dată în onoarea mea. La congres și la for să me asculte, au venit în corpore toate și între dânsese se întreceau, care de care, mai frumos să me salute, să-mi dăruiască operele lor și să-mi scrie în album. Entusiasmul lor, pentru surora română, a fost foarte mare, de oare-ce, toate au scris, în ziare, o notă măgulitoare pentru mine, toate me cercetează și îmi cer noutăți și astăzi despre țară și scriitoarele noastre.

Căldura cu care am fost îmbrățișată și salutată de femeile scriitoare italiene, într'unele din cele mai mari zile din viața mea : ziua când am luat cuvântul în congresul Orientaliștilor și în Forul Traian, m'a mângăiat mult și m'a făcut să uit indiferența din țara noastră.

Mai înainte de a schița ziua memorabilă a unei noi înfrățiri, între Italia și România, să-mi dați voce să fac o mică descripțiune a Forului Traian, spre a ajunge să înțelegem mai bine punctul unde s'au petrecut aceste fapte mărețe de glorie, cari vor străluci peste veacuri, cari vor strânge legături și mai puternică de acelea ale unei coroane de marmură și ale unei coroane de bronz, de oare-ce pagina pe care ele s'au scris este inima noastră sinceră și blândă, și ea astăzi — ca și în totdeauna — a dovedit cât de bine știe a păstră datinele după cari se socotește trecutul nostru glorios, trecutul înălțării rasei latine, singura rasă de viță nobilă și înțeleaptă, în omenire, singura care a slujit drept călăuză tuturor popoarelor, între apus și răsărit, dintre miază-noapte și miazăzi; singura, care se poate lăuda și cu cuceririle sale, și cu cultura sa și cu eroii sei, eroi cu nobile caractere și cari nu s'au mai dovedit la nici o altă rasă. (Aplause.)

La care alt popor s'a mai putut găsi un Marcu Furiu Camil, un Regulus, un Muciu Scevola, un Marcu Ulpiu Traian, împărat ce-ș rupe vestmintele, spre a legă ranele prizonierilor răniți în luptele, cari p'această columnă el poruncește să se sape? Priviți, isbândile sale ca ș-ale Dacilor cu aceeaș daltă și de acelaș maestru, adânc aicea au fost sculptate și drept călăuză lor până acum le-a servit.

Să intrăm în forul lui Traian, acolo unde d'a-

tunci și până 'n ziua de 12 octombrie poate sanctuarul acesta sfânt, n'a mai fost martur la atâta avânt, când totul s'a petrecut, fără impulsuni oficiale, fără lucru de porunceală, și de aceea poate s'a și severșit în chip atâta de măreț, atâta de sublim.

Forul Traian, care se află situat aproape de calea Națională și piața Veneția, adică în centrul Romei, eră în vechime o aglomerație de edificii pompoase, zidit și el ca și Podul lui Traian, dintre Tierna și Aegeta, după planul vestitului architect Apolodor Damascenul. Înținderea lui eră de 110 metri; iar lățimea de 45. În el sânt patru rânduri de coloane, resturi ale Basilicei Ulpiu Traiana, care avea un interior de 25 m. p. și peste tot eră pavată cu marmura cea mai bogată și cea mai prețioasă. Între această basilică și Forul lui August se găsiă Forul lui Traian, propriu zis, inconjurat de ziduri ce se ved încă și astăzi. În mijloc se află statua eștră a lui Traian, despre care se zice că Papa Grigoriu Cel-Mare, admirând-o într'o zi în For, atât a fost de încântat, încât, se povestește că întorcându-se la Vatican, a făcut așa rugăciuni și slujbe mari, încât, sufletul acestui împărat atât de mare și de drept, ar fi fost cu totul d'atunci de păcate mântuit.

În secolul al X-lea deja, acest măreț For, eră ruinat și în giurul seș, cu materialul din el, începuseră a se clădi mai multe biserici, cari se ved încă și astăzi; în urmă, prin secolul al XVI, Papa Sixt puse în vârf columnei în locul statuei lui Traian, statuia lui Sf. Petru, aceasta spre a dovedi poate influența puterii religioase asupra puterii civile. Multe asemenea desastre au avut a suferi Italia din cauza acestor fatale ambițiuni.

Podoaba cea mai frumoasă de glorie neperitoare din acest for este Columna lui Traian. Acest măreț monument, care a înfruntat veacurile — timp de aproape două miș de ani, — inspiră încă și astăzi admirațiunea tuturor călătorilor. Obeliscul acesta de glorie a împăratului Traian, este aședat spre nordul Basilicei, în întregime e de marmură, are o înălțime de 43 metri și 3 m. 60 de diametru la basă; iar către vârf se îngustează până la 3.30. Ceea ce face originalitatea-î, sânt sculpturile făcute toate în spirală și reprezentând, cum se știe, scenele din rășboiul lui Traian cu Decebal. Jos la bază are o ușă de fer și d'acolo încep scări, cari conduc până d'asupra coloanei, unde azi se mai poate urcă numai cu permisiune specială și care foarte cu greu se acordă, de oare-ce, cum am spus an de la această tribună, când am vorbit despre Târgoviște, sora noastră mai mare Italia, convinsă adânc este că: Trecutul glorios al unui popor se cunoașce după monumente și de aceea ea astăzi cu sfințenie le păstrează.

În această incintă sacră a călcat piciorul românilor în ziua de 12 octombrie, anul trecut; aici badea Cârțan pași cu pas voinicesc, cu inima curată și cu simțire nobilă și desinteresată, cum este și tot poporul românesc, și depuse la picioarele acestei coloane, coroana de bronz, ca omagiū către părintele și sfătitorul nostru Traian, ca dovadă de nouă înfrățire între noi și frații nostri italieni, înfrățire păstrată și dovedită după acest sfânt monument, dovada cea mai vie despre trecutul nobil al celor două popoare: Dacii și Romanii.

(Finea va urmă.)

SMARA.

SALON.

Din țara Moșilor.

Dealul-mare și Abrudul.

(Impresiuni de călătorie.)

De un'e cătana pleacă,
Remâne curtea săracă
Și carul remâne 'n vale
Și casa plină de jale.

Jos, în poale, un colț de paradis — o pajiste grasă, smăltată, ca un covor scump, de întreaga floră a ținutului; sus, pe sprinceană dealului, pileuri de tufani gârbovi închid panorama și sprijină marginea șoselei care amenință, par' că, să se prăvălească dintr'o clipă într'alta; și din poale până în creastă, un drum larg și neted serpuiește *ventriș* ocolind, într'o imensă spirală, stânca uriașă.

Se mosoresc vinele de oțel ale cailor în opințeli supreme; ecoul pădurei exagerează gemetul jalnic al trăsurei; și vizitiul, punând, ca zăgaz, peptul seü de aramă între prăpăstie și vite, se roagă blând, strigă bărbătește, țipă cu glas de fiară, și iar se roagă, până când istovit ca și caii și asudat ca ei, ajunge, în sfârșit, în vârful platoului.

De aci veți valea ca o imensă grădină împrejmuită de munți, al căror creșcet trufaș par' că năzuește să spargă cerul.

Adăpi caii, împedeci roatele, și, umbrît de pletele răcoroase ale copacilor gigantici, cari își apleacă gales fruntea spre șosea; te săniezi la vale pe un povârniș care nu se mai isprăvește.

Coloana de praf pe care o lași în urmă, se poate tăia în felii.

După lung și trudit drum, în care timp ai tot potrivit cu nesațiu azurul, ca ochii melancolici ai codănacelor de pe marginea Rinului, și munții falnicii a căror frunte, pururea verde, îți dă ilusia că se îmbină cu cerul, zărești, abia deslușindu-se dintre dealuri, copaci și piraie, straja satului Bucium — postul înaintat al capitalei Moșilor.

Un drum cochet între doue rënduri de grădini duce la Bucium, ca într'un parc.

De la o vreme — căci satul e lung — partea din dreapta a șoselei se lărgește pe un câmp de fân cosit care exală un parfum delicios; cea din stânga, e găurită pe toată întinderea de *șteampurile* care macină, ziua și noaptea, peatra de aur, și amintesc, cu cadența lor monotonă, troncănitul invariabil al morilor ale căror roate le învârtia, odinioară, caii.

Priveliștea e nu se poate mai interesantă.

Ca din peptul spart al unui uriaș rănit, țisnește, din munte, un torent bogat de apă, care se rostogolește, chinuit, într'un ghiab până când cade turbat peste roata șteampului. Lemnăria morii tresare și trosnește ritmic sub cascada. Dinții roții — niște trunchiuri imense — saltă pe rënd și sfărămă, în cădere, blocul de aur purtător.

Stânca, în al cărei pantecezac de veacuri avuții, cedează loviturii necurmăte a pisălogului și se risipește, măcinată, de a lungul ghiabului, de unde torentul îi ia și-i duce devala partea fără preț și lasă, deus pe fund, praful portocaliū ale cărui virtuți sunt mai puternice decât ghiuleaua de tun.

Și treci înainte năpădit de o lume de cugetări.

La cotul șoselei, după ce ai trecut de casa lui Danciu — fruntaș, odinioară, între cei cari purtați, la cisme, pintenii de aur — zărești, la lumina soarelui gata să se culce, un punct lucios ca turnul unei biserici scaldat într'un belșug de raze.

Cățiva soldați în uniformă ungresească și potcovarul mustecios de la barieră te fac să crești, spre marea ta surprindere, că Abrudul și-a pierdut caracteru-i neaoș românesc și că Goldstein Szamy și-a întins stăpânirea și asupra Moșilor.

— Săra bună, domnișorul! grăită, plin și sonor de către potcovarul care-ți părea ungar, te lămurește asupra greșelei tale și te 'nvioarează. De la el afli că punctul pe care se jucau slgobiū razele soarelui somnoros este acoperișul cazărmei pe care Ungurii au înfipt-o, ca supremă măsură de precauțiune, drept în coasta Abrudului.

Și pe când potcovarul, aiurit de a vedea om *din țară*, povestește, cu o ridicibilă dar atingătoare grabă, ce știe și ce nu știe, soldații în uniformă ungresească trec spre cazarmă, după ce se sbeguiseră la fântână până să-și umple gamelele cu apă, și cântă în cor, pe o arie sfîșietor de melancolică:

De un'e cătana pleacă,
Remâne curtea săracă,
Și carul remâne 'n vale
Și casa plină de jale.

*

Se îngână ziua cu noaptea când am ajuns, duminică, la Abrud — vechiul Alburnum al Romanilor.

Un orașel chochet de vre-o 4000 de suflete.

Aiurit de sgomotul de pe drum, liniștea din oraș mi se părea așa de adâncă, încât me credeam într'un cimitir.

De la fereastra otelului Detunata — din toate punctele de vedere europenesc — privești, la extremitatea unde orașul Abrud se împreună cu satul care poartă acelaș nume, o piață largă și pustie al cărei cerc trece pe dinaintea bisericii papistășești.

Ici-colo, la rare intervale, câte o umbră de om grăbit se așterne și alunecă pe ziduri.

Pe la 8 ceasuri, noaptea învêlue în negură tot orașul — și acesta e semnalul de retragere. Tipenie de om nu mai trece pe stradă; câni, și ei, printr'o instinctivă pricepere a obiceiurilor locului, amuțesc de cum se întunerează — doar jos, la căfana otelului, se mai aude, din când în când, țăcănind scurt și spart bilele cu care chelnerul, așteptând ca ultimul mușteriu să sfârșească pe Magyar Hirlap, se exercită la o partidă de carambolaj „cu trei bile“.

După sgomotul și sbuciumul și ridetoarele tablourii care te-au mișcat toată ziua, la priveliștea unui oraș mort e nu se poate mai melancolică.

În faptul zilei, luni, Abrudul e un iad.

Un furnicar de oameni, o cireadă de vite, un sălaș de cară, mărfuri, barace, cărciumi, chiote, lău-

tari — un băleiu improvisat noaptea, pe nesimțite, în piața pustie și mută până adineauri.

Când privești liota de suflete eșite ca din pământ pe rostogolul de dinaintea bisericii papistășești, trebuie să fii vârstos în fițnile minții ca să nu te crezi năuc ori în prada unui vis reu.

La Abrud e târg de săptămână, luna.

De cum face ochi, Moțul venit la târg să vîndă sau să cumpere — căci e negustor ca Armeanul — se repede la *cămara erarială*, schimbă, pe „bani buni“, aurul stors din peatră în cursul săptămânei și, după ce controlează, cu o pătrundere de specialist, operația inginerului de mine însărcinat să prețuiască bucățile de aur, se întoarce în târg, își regulează treburile cât te-ai învîrti într'un picior — Moțul e iute de fire și deschis la minte, — ș-apoi, dă Doamne bine.

În giurul tarabelor care se îndoaie sub greutatea clădirilor de cărnați, a maldărului de șunci, și a unor imense ceaune de ciorbă galbenă de pește fiert cu șofran — Moțul, încolăcind brațu-î vinjos pe după gâtul nevestei, ascultă, cu un fel de extas oriental, doina ceterașului care par' că trage cu arcușul pe coardele inimii lui — atâta-î stăpânește sufletul.

Pe la chindie, cei mai înstăriți se abat, unii la casina română, unde-î omenеște *făgădarul*, alții la căfană, unde Ghiuțu cel mai vârtos dintre lăutarii ținutului, îi farmecă cu voluptuoasa *Țarina* — un danț pasionat pentru care Moțul își dă și țundra, și calul, și șteampul la nevoie.

A doua zi procesiunea pornește pe acasă.

Potecile pitorești ale munților înfățișează, atunci, priveliștea unei caravane de pelerini. Călare, el pe șea și femeia pe erupa aceluiaș animal, Moțul se tot duce fredonindu-și *Țarina*, pe când nevasta, cu picioarele bânănăindu-și într'o parte, numără pe podul palmei bruma de cruceri ce a putut scăpa din mâna făgădarului.

Chiaburii, cei fără grijă pentru ziua de mâne, lungesc petrecerea până la jumătatea săptămânei — și în vremea asta berea curge mereu și cismele mereu bat podeala sub îndemnul irezistibil al lui Ghiuțu.

După ce pleacă și ei — în trăsură bogate, cu hamuri luxoase și cu cai de preț — Abrudul își ia din nou înfățișarea tăcută și melancolică.

Orășelul acesta, căruia nu-î dă viață decât târgul de săptămână și arcușul lui Ghiuțu, este vestit în toți Munții Apuseni pentru ospitalitatea proverbială a locuitorilor lui — numai români — pentru minele de aur cari îl încing de giur împregiur, și, mai vârtos, pentru frumusețea răpitoare a femeilor din preajma ținutului.

Cine a vădut o femeie frumoasă din Alburnul românesc, nu-î mai poate gonî chipul de dinaintea ochilor minții.

G. RĂDULESCU.

Fericirea e ca un eco — ea îți răspunde dar nu vine nici odată.

*

Amorul e ca supa: primele linguri sînt în tot-dauna prea ferbinți, cele din urmă prea reci.

Nu crede ușor; consideră mai întâiu care e scopul aceluia care-ți vorbește.

Voci de presă despre festivitățile de la Abrud.

Spre a completa informațiunile noastre scrise în pripă despre strălucitele festivități de la Abrud, cu ocasiunea adunării generale a Societății pentru fond de teatru român, — și spre a presintă publicului nostru cetitor apretiarile presei române, începem a reproduce din dările de seamă ale principalelor noastre organe de publicitate, următoarele:

„*Tribuna*“.

Festivitățile de la Abrud.

— 21 iulie 1900.

Preludiul la Zlatna. Eră așa de senin cerul astă-dimineată, cum n'a mai fost de mult și ziua de azi a fost și ea o zi dulce și senină pentru munții nostri — cum n'am avut de mult. Cu trenul de 12 și 30 a sosit la gara din Zlatna presidentul și secretarul adunării pentru fondul de teatru, însoțiți de un frumos număr de oaspeți. Pe peronul gării eră postată inteligența și poporul din Zlatna, precum și doi delegați ai comitetului din Abrud. Protopopul Montani prin o vorbire entusiastă salută pe dl Vulcan, ca pe luptătorul neobosit în ogorul culturii naționale. Salută comitetul Societății, a cărei menire e atât de sublimă ca și a „Asociațiunii“ — soarele și luna culturii nostre naționale. Dl Vulcan emoționat adăne mulțumește pentru dragostea și entuziasmul cu care e întâmpinat, primește ovațiunile și entuziasmul, „căci șcim, că această frumoasă manifestație nu s'a făcut persoanelor, ci ideii, pe care avem onoare a o reprezenta“. Membrii comitetului aranjator din Zlatna s'au îngrijit, ca oaspeții să participe la un prânz comun. Un fel de banquet, a fost intim, frățesc. Nu au lipsit toastele, nici muzica, nici buna dispoziție. Dar „din poveste multă și frumoasă mai este“, pe la 3 ore oaspeții s'au suit în trăsură, ca să-și continue calea către Abrud. Erau vr'o zece trăsuri. (Între paranteze amintesc, că o mare parte a oaspeților sosise de joi și mai ales de vineri, astfel încât frecvența e mai mare ca la Seliște.) — Și mergeau trásurile în șir frumos pe serpentinele de la „Dealumare“ — și pădurea privia cu dragoste la ele — și bătrânul codru tresări din somn — Își aducea aminte codrul „frate cu Românul“ de alte zile, de alte vremuri — Erau vremuri de amar și de obidă, erau zile trăite în lacrimi și blăsteme — Și — sânge a curs, și ochii împăingeniți s'au deschis abia, și au vădut lumina... Și mergeau trásurile în șir frumos, și ca și când pădurea ar fi înțeles gândul ce le călăuzește, își întindea umbra, ca să stîmpere fețele aprinse a iubiților oaspeți și clătina ramii salutând în graiul ei: — „Bine ați venit! Bine ați venit!“ Câteva detunături de trease s'auziră în aer: Oaspeții se apropiau de hotarul Abrudului. Din casa dlui preot din Bucium-Cerbu, Todescu, o ploaie de flori cădă asupra șireagului căruțelor, cari nu peste mult se opriră.

La hotarul Abrudului. La casele lui Aurelian Danciu, înaintea porții de triumf, eră inteligența și poporul din Abrud și Bucium. În numele acestora dl protopop Popoviciu salută de binevenire pe ilustrul president, care după douezeci și cinci de ani ne face iarăș onoarea de a ținea în munții noștri adunarea generală a Societății pentru înființarea unui teatru român. Cuvintele din răspunsul dlui Vulcan erau

întrerupte de ovațiuni și de bubuitul treasurilor de pe dealul din față. Și cum vorbiă, îmi ridicai privirea la inscripția „Bine ați venit!” de pe poarta de triumf. Deasupra inscripției eră o liră, iar' deasupra lirei eră tricolor ---

Banderiu. Buciumanii ne-au făcut aici o plăcută surprindere. Aproape la trei-zeci de călăreți eșiră întru întimpinarea oaspeților. Și, doi cu doi, în frumosul lor port buciumănesc, se aședară înaintea trăsurilor și

Vătavul a dat semn din steag,
Apoi porniră toți șireag ---

Erau multe trăsuri, căci și cele ale Abruđenilor se alăturară convoiului. Străinii din Abrud au avut ocazie să vadă o frumoasă și deamnă manifestație națională, începutul unei serii de alte manifestațiuni, cari, avem nădejde, vor face onoare Munților și neamului românesc întreg.

Sara de cunoștință. Încă înainte de 8 ore, cărările parcului orașenesc erau ticsite de lume. Eră lume românească, care se adună din patru părți ale lumii, să-și strângă mâna frățește, să-și povestească durerile și bucuriile, să-și uite de micile daraveri zilnice, încăldându-se de acelaș sfânt ideal: cultura poporului român. E așa de sublim acest ideal, încât nici chiar slujbașii oblăduirii nu cearcă să ni-l atingă --- Pe la 9 ore rondoul parcului eră aproape ticsit de lume. Și Ghiuțu zicea din vioră --- și zicea așa cum numai el știe să zică --- și --- Un strigăt de „Să trăiască!” acoperi pentru câteva momente dulcile acorduri ale muziceii: dl Vulcan sosise între noi. Mi-am rotit ochii de vre-o câteva ori și mi-am pus de gând să ve însir oaspeții. Dar totuș nu am încă îndrăsneala, de frică să nu-mi scape vreunul. Amintesc numai, că în distinsa societate de peste 300 membri vedeam reprezentată românimea din toate părțile. Astfel de la: Oradea-mare, Brașov, Blaș, Cluș, Sibiiu, București, Arad, Năsăud, Biserica-albă, Hunedoara, Turda etc., eșeptie făcend de la giurul Abrudului. Dl dr. Laurențiu Pop a ridicat păharul în sănătatea președintelui Vulcan, cărui i s'au făcut ovațiuni frenetice. Erau aproape doue-spre-zece. Din sara de cunoștință se făcuse noapte de cunoștință și poate s'ar fi făcut zori de cunoștință, de nu ne-ar fi venit în minte că avem să ne rezervăm noaptea și zorile pentru concertul dlui Dima și pentru dansul ce-i va urmă.

Ședința primă. (22 iul.) După serviciul divin, la orele 10 și 30 min. o comisiune compusă din dñii: protopopul Popoviciu, notarul public Cirlea și avocatul dr. Fodor, invită pe dl președinte Vulcan să ocupe scaunul presidial. Când președintele a intrat în biserică, ovațiunile furtunoase erump din toate părțile. La masa presidială ocupă loc pe lângă dl Vulcan, vicepreședintele Onițu, secretarul Vasile Goldiș și disertantul dr. Branișce. La dreapta eră masa jurnaliștilor. Presa română a fost reprezentată prin corespondenții speciali ai ziarelor: „Tribuna”, „Gazeta Transilvaniei”, „Unirea”, „Telegraful Român” și „România Jună”. Liniștindu-se sgomotul aclamațiunilor, dl president Vulcan își ține prea frumosul discurs de deschidere, care a fost des întrerupt de aclamările publicului asistent. La căldurosul cuvânt de deschidere, dl dr. Laurențiu Pop, în numele Românilor din Abrud și giur salută cu toată dragostea

pe membrii comitetului, distinși conducători, cari poartă la inimă interesele culturale ale neamului întreg.

Salutul „Astrei” și al „Reuniunii femeilor române”. Dl dr. Vasile Preda, incredințatul comitetului central al „Asociațiunii” salută societatea-soră, dorindu-i succes și isbândă. Atât cuvintele incredințatului „Astrei”, cât și răspunsul presidentului Vulcan, care răspunde cu adevărată dragoste la salutul societății-mame, au făcut o impresie foarte bună în cei de față. În numele „Reuniunii femeilor române din Abrud și giur” secretarul Al. Ciura, v.-protopop onorar, salută pe membrii comitetului, ca pe niște puternici și valoroși tovarăși de muncă pe terenul cultural. Dl președinte mulțumește Reuniunii pentru îmbărbătare, terminând cu proverbul francez: „Ceea-ce femeia voește, voește și Ddeu”. Notari ai adunării se aleg dñii Vasile Goldiș și Ioan Maior.

Raporturi și comisiuni. Urmează raportul secretarului. Se alege o comisiune de 5 membri pentru propunerii și raportul comitetului se predă spre esaminare acestei comisiuni în persoanele dlor Vasile Podoabă, dr. Pop, dr. Aurel Novac, dr. Emil Gerasim, dr. Vasile Preda.

Se cetește raportul cassarului Petra-Petrescu, în înțelesul căruia Societatea la venirea sa în Abrud dispune de o avere de 271.811 coroane 74 bani. Se alege o comisiune de 5 membri, pentru esaminarea raportului cassarului, în persoanele dlor: Iuliu M. Montani, Mih. Andreica, adv. Petroviciu, dr. Chirtop, Dim. Goia.

Se alege o comisiune de 5 membri, cari în înțelesul §-lui 4 din statutele Societății vor câștigă membri fondatori, ordinari și ajutatori pentru Societate, în persoanele dlor: Romul Furdui, Petru Popoviciu, Ariton M. Popa, Aurelian Danciu, Iosif Gomboș.

Telegrame. Se dă apoi cetire telegramelor so-site în decursul adunării din diferite părți ale țerii. Au sosit din Seliște (oaspeți), din Seliște (casina), Brașov (Petra Petrescu), Brașov (desp. „Astrei”), Brașov (inteligenta rom.), Wörishofen (dr. Draia), Mercurea (inteligenta română din Poiana Sibiiului), Hațeg (tinerimea română), Cluș (inteligenta română), Sibiiu („Teleg. Român”), Oradea-mare, Bern, Carlsbad (dr. Oncu, dr. Mera, dr. Horvat), Sibiiu (dr. Vecerdea), Șimleul-Silvaniei (inteligenta). În telegrama din Șimleul-Silvaniei adunarea e invitată cu toată căldura să-și țină acolo adunarea generală viitoare.

Disertația. Dr. Valeriu Branișce a dat apoi cetire interesantei dsale disertații despre „Efectul ce-l esereiază arta dramatică asupra sufletului omenesc, cu deosebită atențiune asupra catharsei. Disertația scrisă cu mult aparat științific și multă pătundere psihologică, a fost ascultată cu viu interes și la sfârșit disertantul a fost viu aclamat. Interesanta disertație, de netăgăduită valoare estetică, se va publică în „Familia”, organul Societății.

Banchetul. La orele 3 d. a., a avut loc în sala otelului „Detunata” banchetul, la care au asistat peste 200 persoane, dame și domni, din munți și din diferite alte regiuni românești. S'au ținut numeroase toaste. Dl I. Vulcan a toastat între generale strigări de „trăiască”, pentru Majestatea Sa, amintind, că ne aflăm pe pământul elasic al devotamentului dinastic și dorind Majestății Sale mulți ani — „ca să-și vadă toate popoarele fericite”. Ultimele cuvinte ale orato-

rului au fost acoperite de aprobări nesfârșite. Dl protopop P. Popoviciu a toastat pentru președintele și comitetul central al „Societății de teatru”; dl dr. St. Pop, avocat, pentru măiestrul muzicii naționale dl G. Dima, cărui toți cei de față i-au făcut ovații; dl dr. Laurențiu Pop, avocat, pentru oaspeți; dl Virgil Onițiu pentru Abrudenii și pentru — ospitalitatea românească; dl Ioan Scurtu, zugrăvind locurile sfințite pe care ne aflăm și amintind generația de idealisti de la 1848, a toastat pentru vitejii tribuni Mihail Andreica și Clemente Aiudeanu, cari se aflau de față la banchet și cărora li s-au făcut, în urma vorbirii, ovații furtunoase; dl R. Patița, avocat, închină pentru păstrarea idealelor naționale; dl protopop Montani toastează pentru „Reuniunea femeilor române din Abrud”; dl protopop Romul Furdui închină pentru virtuți și eroism și contra lășității și urează viața Thaliei române; dl V. Goldiș, profesor, amintind de evenimentele de la 1848 — închină pentru „Asociațiune”.

Concertul. (Seara.) A fost un concert remarcabil. Remarcabil, pentru că dirigența lui a luat-o însuș măiestrul nostru scump, însuș apostolul vestit al artei române, însuș dl George Dima. A fost un concert escelent ca puteri cari au debutat. Esclent, căci au debutat, în prima linie, concertantele noastre cu frumoasa reputație, dsoarele Valeria Pop, Adelina Piso și Virginia Gall și tenoristul dl Popoviciu... A fost un concert admirabil ca valoare de artă. Admirabil, pentru că debuturile concertantelor au atins un record de seamă ca succes artistic, iar corul condus de dl Dima a probat că are de șef pe un măiestru. A fost un drag concert românesc. Românesc, căci accentele dulci ale muzicii româneșii rivalisau cu accentele muzicii clasice. Dl G. Dima, eroul concertului, care ocupă în domeniul artei un loc atât de fruntaș, a secerat pretutindeni atâția lauri. A fost totdeauna obiectul atâtor ovații, — încât elogiile ce i le-aș mai aduce, n'ar putea fi decât repetiția repetițiilor elogiilor, ce i s-au adus de mulți în multe rânduri. Și cu ocazia acestui concert, dl Dima s'a distins și a meritat lauri în trei direcții; ca măiestru compositor, cu eminentele sale compoziții; ca valoros dirigent, care a reușit să încante pe toți cu o disciplinată ceată de elevi ai sei, și mai ales ca neobosit apostol al muzicii naționale. Corul cu care a debutat G. Dima — și care nu este a se confundă cu corul „Reuniunii române de muzică” din Brașov, se constituia din mai multe dame, din mai mulți domni, elevi ai dlui Dima, cu gust musical, cu voci bune (unele foarte bune) și cu rivnă pentru muzică. Conduși de-o personalitate musicală ca dl Dima și disciplinați cu cunoscuta energie a acestui măiestru — coriștii au trebuit să aibă succese. Și le-au avut. Dar' adevărată valoare de artă a concertului a dat-o, după dl Dima, distinsele noastre forțe artistice, dsoarele Valeria Pop, Adelina Piso și Virginia Gal și dl V. Popoviciu. Între soliști a mai apărut și dsoara Lucretia David, o dragălaşă debutantă, de-o prezentare foarte simpatică. Adevărată pianistă de valoare s'a dovedit dna Maria V. Branișce, care s'a achitat escelent de rolul dificil de acompaniatoare a soliștilor. Dsoara Eleonora Dima, în acompaniamentul la pian, s'a dovedit și dsa o pianistă bună.

Parastasul. (23 iul.) La orele 8 s'a celebrat în biserică gr. cat. parastasul pentru odihna sufletelor răposaților membri ai Societății. Au servit parochul-protopop

Al. Ciura și preoții Isidor Butnariu și Ioan Simu. Responsoriile le-a executat profesorul de cant din Blaș, dl Aron Papiu.

Sedința a doua se deschide la orele 11. Se cetese și se aprobă procesul verbal al ședinței trecute. Se dă cetire nouelor telegrame și aderențe ce au sosit, și anume din Viena, Murș-Oșorhei, Panciova, Seliște (meseriașii), Seliște (Reuniunea de cântări), Brașov (casina), Brad.

Încasări. Urmează raportul comisiunii pentru încasări. Referentul dl protopresbiter Petru Popoviciu începe cu cuvintele: „Fiind că e vorba, onorată adunare, că munții noștri aur poartă, am cerșit din poartă 'n poartă și am adunat peste 4000 cor. (Aplause. Trăiască Moții!) Suma colectelor e de 4297 cor. 40 bani. Această sumă s'a mărit înse în decursul adunării cu vr'o 400 cor. plus 200 cor. în promisiune. De aceea suma precisă nu se știe încă. Suma considerabilă, care întrece succesul tuturor adunărilor de până acum, face onoare Munților-Apuseni și bravilor Moții, Trăiască Moții!

Raportul cassarului. Comisia esmisă pentru esaminarea raportului cassarului prin referentul seș dl Dumitru Goia, enunță că raportul s'a aflat în cea mai bună orânduială, fiind toate pozițiile esacte și basate pe documente.

Propunerii. Comisiunea pentru censurarea raportului comitetului și a propunerilor, prin rostul referentului, a dlui Podoabă, propune să se iee raportul la cunoștință pe lângă mulțumită protocolară și să se dee absolutor. Își exprimă apoi dorința, ca statutele să se modifice în unele puncte, ca să nu fie dețermurată atât de mult activitatea Societății. Se pornește o discuție vie, la care ia parte dnii Mihail Cirlea, Virgil Onițiu, dr. Stefan C. Pop, Ioan Scurtu, Romul Furdui, Vasile Goldiș. Tenorul discuției îl formă propunerea, ca Societatea din banii ce încasează, să întrebuinteze o parte spre scopuri culturale artistice, aranjând d. e. cu ocaziunea adunărilor generale concerte, la cari va angajă puteri artistice noue, spriginind talentele etc. Cu un cuvint Societatea să-și pregătească un capital intelectual, care să-i fie la dispoziție, când scopul material va fi ajuns. Discuția se termină cu enunțarea din partea comitetului, că în cadrele statutelor existente — se va satisface dorința în timpul cel mai scurt.

La Șimleul Silvaniei. La telegrama de felicitare de ieri, precum și la scrisoarea privată a rev. vicar Alimpiu Barboloviciu, adunarea primește invitarea designând de loc al adunării generale viitoare Șimleul Silvaniei.

Despărțirea. După alegerea celor trei membri verificatori în persoanele dlor dr. L. Pop, Al. Ciura sen. și Petru Popoviciu, dl Vulcan ridicându-se, rostește câteva cuvinte de adio. Își exprimă mulțumita față de inteligența din Abrud și Munți pentru zelul cu care a făcut, ca succesul adunării să fie o pagină de glorie în istoria culturală a neamului. Remintește vremea de acum 25 de ani, când plin de entusiasm a venit cu Societatea pentru prima-ora în Munți. Pe mulți dintre fruntașii de atunci nu-i mai vede și însuși nu mai are speranța să mai vină în Munți: „Rămas bun Munților, cari ați dat naștere celui mai sfânt martir al neamului... rămas bun cuib de înșuflețire și naționalism. Rămas bun regiuni încântătoare, rămas bun păduri umbroase, cari ați răcorit în umbra voastră eroi și viteji... Rămas bun

fraților Abrudenii și Munteni" — Glasul presidentului eră înecat de plâns. Aproape întreg publicul lacrimă. Au fost lacrimi de bucurie și de emoție, lacrimile unui popor asuprit, la o sărbătoare națională atât de măreață și atât de rară. Trăiască dl Vulcan și membrii comitetului, cari au făcut această sărbătoare! Trăiască distinșii oaspeți străini, cari prin prezența lor au ridicat nimbul adunării! Trăiască bravul popor din Munți, care nu a cruțat spese și osteneți și a primit cu căldură și însuflețire vrednică de urmașii lui Iancu pe stegarii culturii noastre naționale.

Reprezentarea teatrală. Lună sara, în 23 l. c. a avut loc predarea piesei „Gărgăunii dragostei”, de Iosif Vulcan, precedată de „Prolog”. Piesa a avut un succes bun și a produs mult haz în public. Prologul a fost predat de domniul Demian David (poetul), și Gavriil Rancea (betrânul). La sfârșitul prologului a apărut pe bină corul. Doamne și tineri din Abrud toți în costume naționale. Eră o priveliște admirabilă. La lumina purpurie a focului bengal se prinseră cu toții de mână și începură „Hora”. Publicul erupse în aplause frenetice, încât cortina a trebuit să se ridice de nou — și „Hora” a fost bisată. „Gărgăunii dragostei” deasemenea au fost predați cu succes. Au avut rol dsoarele: Elena Adamovici (Olimpia), Octavia Stoica (Anica), Victoria Pușcariu (Zoița), Zoe Adamovici (Luxița), Otilia Pușcariu (Rița); George Țințariu (Țirgoviștean), Emanuil Bărbăș (dr. Ursulescu), Aurel Oprea (Marin), Ioan Jantea (Gogu), Gavriil Rancea (Alec). Cu deosebire amintesc rolul principal al dsoarei Adamovici și al dlui George Țințariu, predat cât se poate de bine și de natural. Pe dl Țințariu trebuie să-l laud separat pentru zelul cu care dsa veniă zilnic din Bucium călare cale de 2 ore, spre a asistă la probe. Fără îndoială întregul succes al acestei reprezentații este de a se mulțumi inteligentului doctor din Abrud dr. Al. Borda, sub a cărui conducere au decurs probele de cor și de teatru.

C E N O U .

Hymen. Dl Valeriu Hetco, absolvent de teologie al diecesei de Oradea-mare, la 5 august s'a cununat cu dsoara Iolana Amáczy în Roit, în Bihor. — Dl Nicolae Palade, absolvent de teologie din archidieceasa Sibiiu, s'a cununat la 12 august cu dsoara Aurelia Nicola în Albac-Arada.

Jubileul de 70 ani al monarhului nostru. Mâne la 5/18 august Maj. Sa împăratul și regele Francise Iosif I va serbă aniversarea a 70-ea a nașterii sale. Cu ocaziunea aceasta se vor ținea Te-Deumuri în toate bisericile imperiului.

Noū jude la tabla regească din Oradea-mare. Dl dr. George Plopu, originar din comitatul Aradului, jude cercual, cu rang și retribuțiune de jude de tablă, în Vișeu-de-sus, Maramureș, a fost numit jude la tabla regească din Oradea-mare.

Adunarea Asociațiunii la Băile Herculane. Avis. Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român își va ținea adunarea generală în anul acesta în Băile-Herculane în zilele de 9 și 10 septembrie nouă. Comitetul ce s'a instituit pentru aranjarea festivităților împreunate cu aceasta adunare are onoare a în cunoștință pe P. T. public, doritor de a

participă la adunare despre următoarele: 1. Primirea oficială a comitetului central la gara Băilor Herculane se va face sâmbătă în 8 septembrie la ora 1 d. a. Programul detaiat despre decursul adunării se va publica mai târziu. 2. Taxa de odae, cu un pat pe zi, este de la 1—5 cor. De fiecare pat separat 80 fil. Pentru lumina electrică se plătește 10% din taxa camerei. Serviciul de persoană 30 fil., de 2 persoane 60 fil., de mai multe persoane dintr'o odae 1 cor. 3. Toți oaspeții veniți la adunare vor avea la 3 restaurante reducere de 25% din prețul mâncărilor. 4. Taxa unei birje pentru 4 persoane, de la gară până în Băile Herculane, este 2 coroane. 5. Oaspeții veniți la adunare vor beneficia de aceste favoruri și după adunare ori cât timp ar petrece în băi. 6. Pentru bilete de călătorie și încortelare cu prețuri reduse, precum și pentru participare la excursiuni, a se adresă domnului dr. George Vuia medic balnear în Herkulesfürdő cel mult până la 31 august st. n. Ofertele în bani și taxele de membru sunt a se trimite casarului dl N. Nestorovici tot acolo. Băile-Herculane în 10 august 1900. Pentru comitet: *Ilie Curescu*, v. președinte. *Dr. Petru Barbu*, secretar.

Concertul și balul românesc din Baia-mare, anunțate pe 12 august, nu s'au putut ținea, căci magistratul le-a oprit. Causa opririi a fost, că invitării s'au tipărit numai românește și că numele orașului nu s'au pus în ungurește, ceea ce ar fi produs iritație în populațiunea maghiară a orașului. Aranjatori au cerut prin telegraf ministrului de interne să dea voie pentru ținerea concertului și a balului, înse n'au primit nici un răspuns. Frumoasă libertate!

Congresul internațional studentesc la Paris s'a ținut în săptămâna trecută. Studenții români au fost reprezentați astfel: De la București, Demetrescu-Băila, Popescu-Pion, Gh. Dimitrin, D. Ionescu și Gr. Vasiliu; în numele studenților de la Cluș, Budapesta, Viena, Pojon, Oradea-mare, München, Zürich, Graz, Ioan Scurtu; studenți români de la Paris prin dr. Negrulescu, Henri Durand, N. Ioanin și T. Ghica. Vicepreședinte al secției române s'a ales dl Ioan Scurtu. Președinte al Asociațiunii internaționale studentescei „Corda Fratres” s'a ales pentru un termen de doi ani maghiarul Ludwig; totodată s'a hotărât ca congresul să se întrunească în 1902 la Budapesta.

† **Iosif Ieroteiu Beleş**, archimandrit, asesor al consistoriului mitropolitan, fost vicar episcopesc și președinte al consistoriului gr. or. român din Oradea-mare, a încetat din viață în Totvaradia, la 10 august n., în etate de 78 ani. Reposatul a fost unul din fruntașii clerului diecesei aradane, funcționând ca profesor, protopresbiter și vicar episcopesc. A fost membru al congresului din Carlovăț în cauza despărțirii ierarhice, îndeplinind funcțiunea importantă de secretar al conferențelor. A luat parte în toate congresele și sinodele. Suferind de boală, la 1894 s'a retras din serviciu. Îl jelese fii: Vasile protopresbiterul Radnei, Ioan notar public în Arad și Aurel inginer-șef în România cu familiile lor.

Sinucidere în Sibiiu. Cu durere aflăm, că dr. Ioan David, tiner advocat român, originar din părțile Abrudului, care de vr'un an și jumătate a funcționat ca secretar al institutului „Albina”, ș-a stins viața cu un glonț de revolver, la 14 l. c., în Sibiiu. Causa sinuciderii, care a îmbrăcat în doliu o respectabilă familie din Munții-Apuseni, nu se scie.

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN**, (STRADA ALDÁS NR. 296 b.)